„Piața imobiliară nu are nevoie de stat”

Interviu cu Florin Cîțu, analist economic

Ionuț Bălan

După o controversată restructurare de post, directorul trezoreriei ING, Florin Cîțu, este pe cale să părăsească sucursala din România a băncii olandeze. Dar, în ciuda faptului că banca pierde un macroeconomist „foarte bun”, după cum îl descria chiar Mișu Negrițoiu, directorul general al ING Bank România, revista „Săptămâna Financiară” și piața în general câștigă un analist de mare forță, în situația în care Cîțu a fost constrâns în ultimii ani să se abțină de la a mai face comentarii și analize.

Florin Cîțu revine în paginile „Săptămânii Financiare” într-un interviu care are ca temă problematica crizei. El consideră că în prezent Uniunea Europeană se află într-o situație chiar mai delicată decât Statele Unite și că, în ciuda aparențelor, se „joacă” cu existența monedei euro pe masă. Florin Cîțu mai susține că situația prin care trece economia românească nu reprezintă o consecință a crizei actuale, precizând că nu înțelege de ce atât în România, cât și în SUA există o obsesie pentru intervențiile guvernamentale în favoarea susținerii pieței imobiliare. De altfel, el atrage atenția că Programul „Prima Casă” este doar un mod prin care statul român capătă „posibilitatea” de a deveni proprietarul unor apartamente, pe care apoi va fi nevoit să le valorifice.

Nu am mai discutat din 2008. De atunci s-au întâmplat multe, atât pe plan local, cât și internațional. Ce v-a atras atenția în acești trei ani în care ați lipsit din paginile publicației noastre?

Pe plan global avem o schimbare de poli de putere. China se apropie tot mai mult de postura din care va putea domina economia mondială în detrimentul Statelor Unite și Uniunii Europene. Iar de cum va fi gestionată această tranziție depinde dinamica următorului ciclu de creștere economică.

Intrând în detalii, Statele Unite se confruntă cu o datorie publică fără precedent, care sporește riscul de scădere a ratingului pentru această țară. Nu cred că SUA se află foarte aproape de acest scenariu, însă dezechilibrele provocate de relaxarea monetară (Quantitative Easing 1 și 2) sunt reale - hazard moral, inflație, dobânzi reale mari, deprecierea dolarului - și nu cred că pot fi evitate pe termen mediu și lung. În ceea ce o privește, Uniunea Europeană se confruntă cu o situație și mai complicată, mai ales zona euro. Aici, după scăderea ratingului de țară pentru Grecia, Spania, Irlanda și Portugalia, a crescut enorm presiunea pe însăși existența monedei euro. Știu că este greu de imaginat acum dispariția monedei unice, dar istoria economică e plină de sisteme monetare care au dat greș. Cred că în prima fază vom asista la o schimbare a componenței țărilor din zona euro, și asta destul de rapid, în următorii 5 ani. În fine, Asia a fost dominată în ultimii ani de dezvoltarea economiei chineze. Iar acum această zonă economică este testată de seismele devastatoare din Japonia, care pun la încercare chiar stabilitatea economică globală. Peste tot vor trebui să fie luate decizii care-i vor avantaja pe unii și-i vor dezavantaja pe alții, pentru că resursele sunt limitate.

Statele Unite considerați că au luat cele mai bune decizii de a ieși din criză?

În primă fază cred că da, apoi nu. În 2007 și 2008, SUA s-au confruntat cu o criză de lichiditate. De aceea reducerea dobânzilor și relaxarea fiscală au constituit cel mai bun răspuns pentru acel moment. Totuși, nu pot fi de acord cu decizia de a cheltui banii publici pentru salvarea unor instituții financiare și a industriei auto, mai ales că nu au fost salvate toate instituțiile financiare. Nici cu aceea de a injecta mai multă și mai multă lichiditate în sistem - relaxările cantitative 1 și 2 -, când economia nu-și revine. Nu sunt adeptul reîntoarcerii peste noapte a dobânzilor la 5%, însă cred cu tărie că perioadele lungi cu dobânzi aproape de zero sau negative sunt foarte periculoase. Asta pentru că reprezintă doar o invitație la cheltuieli și la investiții iresponsabile. De fapt, cred că acesta este drumul care duce de la o criză la alta.

Să trecem la UE. Cum vedeți situația de aici, mai ales că spre această zonă se îndreaptă peste două treimi din exporturile României?

Uniunea Europeană a folosit aceeași rețetă testată în Statele Unite pentru a contracara primele efecte ale crizei economice. Deși cu întârziere, am văzut atât relaxare monetară și scăderea dobânzilor, cât și relaxare fiscală. Ca și în cazul SUA, cred că acesta era răspunsul firesc în fața crizei de lichiditate. Dar, ca și acolo, după ce lucrurile nu s-au îmbunătățit, deciziile ulterioare sunt doar soluții pe termen scurt cu repercusiuni majore pe termen lung. În Europa, cea mai mare problemă o reprezintă țările cu datorii publice majore din interiorul zonei euro. Soluția de a finanța aceste deficite din bani europeni, la dobânzi preferențiale, poate că este o soluție pe termen scurt. Dar fără reforme fiscale, atât la nivel de țară, cât și la cel de uniune, problema deficitelor în zona euro rămâne și nu va duce decât la creșterea acestora. Riscurile imediate sunt reprezentate de inflație și dobânzi mai mari, însă pe termen mediu se pun în pericol, reiterez, stabilitatea și existența monedei unice. Iar reformele fiscale, în acest caz tăierile agresive de cheltuieli bugetare, sunt cel mai dificil de implementat, pentru că se transpun în costuri reale pentru populație și mai ales pentru populația săracă. Atât timp cât zona euro este doar o uniune monetară, zilele euro, în forma actuală, sunt numărate. Este nevoie de o uniune fiscală la nivelul zonei euro, chiar dacă acest lucru este dificil de implementat. Avem în față țări cu coduri ale muncii diferite, cu atitudini diferite față de muncă, cu vârste de pensionare diferite etc. Va fi greu să le explici la nesfârșit muncitorilor din Hamburg că ei trebuie să muncească până la 65 de ani ca să plătească pentru cei care ies la pensie la 56 de ani în alte țări. În fața acestor dificultăți și având în vedere mărimea actuală a deficitelor fiscale, cred că pentru unele țări ar fi mai bine să iasă din zona euro, ținând cont de costurile pe care populația ar trebui să le suporte. Problemele acestor țări nu au început cu intrarea în zona euro, ele sunt mult mai vechi, dar aderarea la moneda euro a amplificat aceste probleme și nici nu oferă soluții imediate.

În acest context economic complicat, cum s-a descurcat economia României?

Situația în care se află România astăzi nu este o consecință a crizei economice actuale. Începuturile se găsesc în politicile economice din prima parte a anilor ‘90. Înrăutățirea s-a produs imediat după aderarea la Uniunea Europeană. Până la aderare, României i-a lipsit disciplina financiară, în afara situațiilor în care acordurile cu Fondul Monetar Internațional au încercat, prin constrângeri, să impună o astfel de disciplină. După ruperea acordului cu FMI, în 2004, și mai ales după garantarea aderării la UE, în 2007, disciplina în ceea ce privește cheltuirea banului public a fost ignorată. Iar odată intrați în UE, accesul la finanțări a devenit mult mai facil, oferind statului român posibilitatea să se întindă mult mai mult decât dacă ar fi avut de respectat o țintă credibilă de aderare la zona euro, de exemplu.

Există trei mari capitole în istoria economică a României după 1990. Primul s-a încheiat cu criza din 1999, al doilea s-a finalizat în 2008, iar cel de-al treilea, în derulare acum, se va sfârși în 2012-2013. Analiza acestor „cicluri” va trebui să fie mult mai aprofundată decât o putem face noi astăzi. Referitor la ultimul capitol, cel de după 2008, faptul că economia României a făcut față cu succes crizei economice este mai mult o aparență pentru că în realitate cred că șocul suferit în 2009 și 2010 va fi greu de eliminat prin politicile economice actuale. Înțeleg că în momente de criză se pot lua decizii greșite, mai ales atunci când nu există experiența altor crize. Dar nu pot să înțeleg, atât în România, cât și în Statele Unite, obsesia pentru intervențiile guvernamentale în favoarea susținerii pieței imobiliare. Deși în România o mare parte din problemă a fost dependența creșterii economice de piața imobiliară și creșterea datoriei private nesustenabil, ca urmare a politicilor de încurajare a creditului imobiliar, în special, și a creditului în general, una dintre primele decizii politice de a sprijini economia românească a fost Programul „Prima Casă”. Un program prin care statul român are „posibilitatea” de a deveni proprietarul unor apartamente, pe care apoi să fie nevoit să le valorifice. Creditul și piața imobiliară nu pot fi utilizate drept panaceu pentru rezolvarea problemelor din economia României.

Și mai surprinzător decât încercarea de a conserva prețul activelor imobiliare după model american a fost răspunsul politicii fiscale în fața crizei. După ce în primă instanță au stopat plățile către agenții economici, autoritățile fiscale au continuat să trateze cu lipsă de luciditate problematica crizei și, în loc să relaxeze fiscalitatea, au crescut în vara anului trecut taxa pe valoarea adăugată. Șirul de decizii eronate - creșterea CAS, introducerea impozitului minim, escaladarea arieratelor, majorarea TVA - a dus, din păcate, la o contracție economică abruptă în 2009, fenomen care a continuat în 2010 și nu cred că fără stimuli fiscali vom ieși din recesiune în 2011.

> *Faptul că economia României a făcut față cu succes crizei economice este mai mult o aparență pentru că în realitate cred că șocul suferit în 2009 și 2010 va fi greu de eliminat prin politicile economice actuale. Înțeleg că în momente de criză se pot lua decizii greșite, mai ales atunci când nu există experiența altor crize. Dar nu pot să înțeleg, atât în România, cât și în Statele Unite, obsesia pentru intervențiile guvernamentale în favoarea susținerii pieței imobiliare.*

> *Șirul de decizii eronate din România - creșterea CAS, introducerea impozitului minim, escaladarea arieratelor, majorarea TVA - a dus, din păcate, la o contracție economică abruptă în 2009, fenomen care a continuat în 2010 și nu cred că fără stimuli fiscali vom ieși din recesiune în 2011.*

> *În zona euro, după scăderea ratingului de țară pentru Grecia, Spania, Irlanda și Portugalia, a crescut enorm presiunea pe existența monedei euro. Știu că este greu de imaginat acum dispariția monedei unice, dar istoria economică e plină de sisteme monetare care au dat greș.*